

A. 1224.

Matto, J.

Isamaa
Laulik.

1092 1883 1224

Isamaa Lauulik.

P i l t

Gestirahwa elust, ja ka mõnda muud noore
rahwalle lõbusaks ajawiiteks.

Esimene jagu.

Wälja annud

J. Matto.

Mäseppa kuluga trükitud.

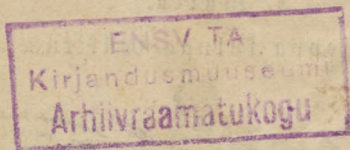

Tartus 1881.

Trükitud Wilhelm Just'i trükitojas.

Genfuri poolest lubatud. — Riias 11. Detsembril 1880

226 38

Gesköne.

Siin pakutatse rahwalle jälle üks uus laulik, kelle nimi on Jammaa Laulik. Selle sinatse lauliku sees on ka mõnda meie kodumaa süündinud asjust lugeda, kuidas meie rahwa seisus, sest ajast kui mõned aja kirjad teadwad jutustada, meie päiwini on olnud. Reikmine ehk orjuse aeg on küll väga kibe olnud, aga see on juba mööda. Igauks, kes jeda kibedat aega meele tuletab, peab küll täsi ülesse tõstma Jumalalle ja Keisrille tänu andma, ja ennast, selle suure armu pärast, mis meie armuline Keiser meile

on saatnud, ennaſt omas ſüdamēs temale
igaweſte truuiſs alamaks tōutama. Suureks
tānu mäleſtuſeks meie Keisri herra
auuks on ka ſee tüſikene kodumaa aſjuſt ſiſſe
pandud. — Ka mõnda muud, meie noore
rahwalle, on ſelle lauliku ſees leida, lõbu-
ſaks aja wiiteks.

Wälja andja.

Tolmu filma.

Meeste rahwal oleks elu waene
 Kui ilma pääl poleks mitte naene,
 Kes puistaks nende elu teel
 Armastuse lilled, ja — ka weel.

Meestele tolmu filmaja tolmu filma.

Baesed naesed saawad tihti petetuo
 Ja meestest nina pidi wedatud,
 Kui tütarlapse läh'wad kosima
 Siis rohkest magust sõnu wiskawad.

Tütarlastele tolmu j. n. e.

Otsijchina on kõrtsus väga hea,
 Jlnas ta ei riku mehe pead,
 Sest müia muretsseb jo selle eest
 Ja teeb, et wiin peab saama üsna weest.

Joojatele tolmu j. n. e.

Raks sõbrad tulid kofku laade pääl
 Ja hakasid hobosid wahetama jään
 Üks sõber tahtis tõise nühkida
 Ja kiitis oma looma wigata.

Sõbrale tolmu j. n. e.

Üks ilus preili oli palli pääl,
Aga ta ei tantsin'd sugugi jääl;
Ta paled olid nagu tantsust punased,
See puna aga kartis wet.

Noorte meestele tol. j. n. e.

Handwärfi seltsi Tartus lähemad
Gestlased, ja Wanemuinet põlgavad;
Nad püüawad jääl Baltlast mängida,
Kus Sakslased neid wälja naerawad.

Neile jälle tol. j. n. e.

See Gaasi tuli Tartus oodati
Ja mitu aastat temast räägiti,
Novembri esimesel pandi põlema,
Ime, ei olnudgi nii wäga walge ta.

Waatajatele tol. j. n. e.

Üks peiu kosis pruuti enesell'
Ja rõõmustas, kui maatis tema pääl,
Sääl tulid peiu sõbrad waele
Ja pöörsid pruudi mõtted teisalle.

Wana peiule tol. j. n. e.

Üks rätsep tuli tööle talusse
Ja lõigas kangast katki priskeste,
Et üle kääri kuffus liiast
Mis meister — jala pistis kõrwale.

Perenaesele tol. j. n. e.

Kül näeme väga palju Daamesid,
 Kes piisut koolitud ja Geistlased,
 Nad teewad sõprust Studentitega
 Kes iialgi neid mitte mõtma ei jaa.
 Neile aga tolm. j. n. e.

Kanapää lauljad kenast laulawad
 Ja mööda ilma maad auu otsiwad.
 Ka uhkete Soome maale sõitsiwad,
 Säält aga toledat laitust leidsiwad.
 Neile jälle tolm. j. n. e.

Kül Mõisnikud julgest ootasid
 Et pärast Mihklid mõtawad kartohwliid,
 Ja odawast töö rahwast palgata,
 Säh! — lume all kartohwliid magawad.
 Neile aga tolm u j. n. e. (See oli 1880).

Raks aja lehte väga mõitlewad,
 Need on ju Postimees ja Sakala,
 Nad laitwad tõine tõist rahwa ees,
 Selles jääb õigus, kes on rahwa mees.
 Tõisele aga tolm. j. n. e.

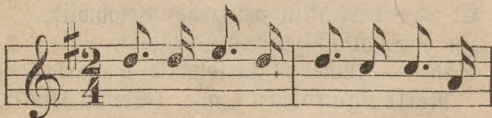
Siin Tartus peksid nõuks mõtsiwad
 Ja saia hinnad kõrgeks tõstsiwad,
 Ei üksti enam läinud ostma neid
 Niid aga õnn, et fringlist jälle kapi said.
 Neile jälle tolm. j. n. e. (See oli 1880).

Kül ilma jüita seisab laidu all
 See Wanemuine Tartu linnas seal,
 Ja mõned ootavad, et langeb ta,
 Siiski ta elab nagu Sakala.
 Dotajatele tolmu j. n. e.

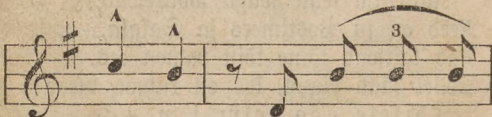
Tolmu filma.

Wiis:

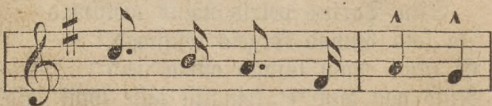
(Nende salvide järele peab laulja isi mõnes
 kohas noodid kofku tõmbama, mõnes kohas
 jälle juure panema.)

Mees-te rah-wal o = leks e = lu

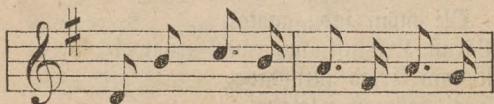
wae = ne, fui il = ma pääl

po = leks mit = te nae = ne.

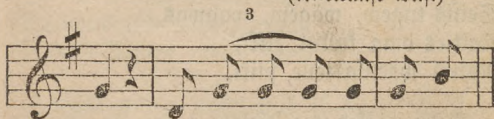

Kes puistaks nen=de e = lu teel';

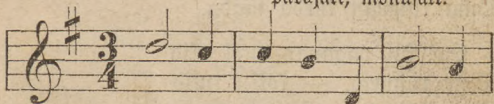
ar = mas = tu = je lil = led ja ka

(kõnelemise viisi)

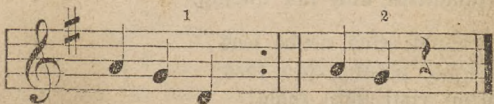

weel meeste = rah=wa = le a = ga

parajalt, mõnustalt.

tol = mu fil=ma ja tol =mu

fil = ma ja

fil = ma

Gesti rahwa elust.

(Meie Reisri auuks).

Oli mõni sada aastat
Pärast Kristust, mis weel teadwad
Wanad kirjad jutustada,
Gesti rahwast jeletada.

Gesti rahwas oli rahwas,
Seisis tugew, wägem, wahwas,
Raitjes oma kallist riiki,
Näitis waenlastelle piiki.

Selle aegsed walitsejad
Olid rahwa omad pojad,
Mõistfid küllalt walitseda,
Oma rahwast korda säada.

Eht kül paganad weel olid
Meie rahwas, — kofku tulid
Tule juure, — kummardama,
Jumalikku auu tall andma.

Siiski elas nende seas
Õigus, puhtus, käsi käes;
Kuni risti' usku toodi,
Sellega uus elu loodi.

Priius elas nende seas,
 Tugewad ja waprad sõas,
 Isamaa eest wälja astsid,
 Omad riigi piirid kait sid.

Haris põldu, pidas jahti,
 Püidis kalu, kui sai mahti.
 Keelmisest ei olnud juttu,
 Keegi siis ei kaeban'd kohtu.

Wanemuise laulu hääled
 Ja ta kultsed kandle keeled
 Rõõmustasid noori, wanu,
 Andsid Taara taadil tänu.

Cesti muru pind, mis ilus
 Olid ja siis puude wilus,
 Kus ja kallist priiust tundsid,
 Enne, kui end orjaks andsid.

Laul siis kõlas igas paigas,
 Cesti rahwa elu majas,
 Lauluga siis Cesti neiud
 Rõõmustasid omad peiud.

Iga tallitusjeks oli
 Laul, mis Cesti rinnust tuli,
 Lauluga sai kotsja mindud,
 Lauldes rõõmsad pulmad peetud.

Mõõda tuli häda,
 Suured sõad tegid seda,
 Mõnda sai siis meie rahmus
 Nõrgemaks, ei aitnud wahmus.

Kui need usu toojad tulid,
 End siin pesitanud olid,
 Kõl siis nende elu=wiisid
 Gesti rahwast hirmutasid.

Usk on kallis waimu wara,
 Sest ta saatis kurjust ära,
 Mis meil eba=usu läbi
 Oli küljes, nagu tõbi.

Tuhat tänu saab neil antud,
 Palwes taewasse neid kantud,
 Kes on seda õigel meelel
 Teinud, püha Waimu keelel.

Rahju! et sel pühal näul
 Tehi otja Gesti elul,
 Riisuti kõik rahwa wara
 Wägewaltfel kombel ära.

Armastusest usku antsid,
 Ahnusest nad palka maksid, —
 Nii jäi rahwas nende wõrku
 Ja ei jõudnud wastu tõrku.

Piirid pigistadi kofku,
 Priius' uksed pändi lukku,
 Wõitjad tegiwad meid orjaks,
 Pidafid kui koerte karjaks.

Sellel hirmsal kurjal aial
 Oli walu Gesti rahwal,
 Siis nad laulsid nutu lugu,
 Sest neid piinas wõeras sugu.

Gesti mees ja tema sugu
 Reist ei peeta kuskil lugu,
 Glab mustas suitsu tuas
 Kõti riides, wiisud jalgas.

Buuduses ja palju mures
 On nad orjad selle juures,
 Põld ja mets on herra oma,
 Kellel maksu maksab tema. — —

Palju on kül kahju saanud,
 Omaft warast ilma jäänud,
 Kes on läinud wene maale
 Selle pitka reisi pääle.

Armsad Gesti wennad kuulge,
 Oma maale ikka jääge,
 Külap Jumal aega muudab
 Gesti rahwast jälle aitab.

Kui jo sõnum läheb sinna
 Peeterburi uhke linna,
 Jõuab Keisri herra kätte,
 Tema armu silma ette.

Külap siis saan seda näha,
 Mis ta arm meil jõuab teha.
 Jumal ja mo Keisri herra,
 Ei nad unusta mind ära.

Nõnda laulis Cesti jugu,
 Nuttis, kaebas oma lugu.
 Kuni aeg jo kätte tuli,
 Kus kõik häda kadund oli.

Pärast vihma paistab päeva,
 Pilved lahkuwad jo ära,
 Cesti rahwal kewad wäljas,
 Murupind jo õige haljas.

Armuline Keisri herra
 On jo näinud meie waewa,
 Sääduft on ta ümber muutnud,
 Mis me'e rahwas ammu ootnud.

Nüüd me'e pole enam orjad,
 Herrad ei wõi olla furjad,
 Sest et nende hirmus woli
 On nüüd otsas, mis neil oli.

Ehk kül veelgi pigistavad,
 Taadri hinda kõrgetks tõst'wad,
 Siiski mõib veel läbi saada, —
 Lootuses veel rõõmsast laulda.

Säädused on väga head
 Kui neid isä aga pead; — —
 Saab wast ülekohut tehtud, —
 See on igal ajal nähtud.

Soldatiks saab kõiki wiidud,
 Ei saa enam wahet peetud,
 Ela mõisas — ehk ka linnas,
 Beremees, ehk pobul wallas.

Ei saa enam hoopa antud
 Ei ka mõisa talli kantud,
 Kus kül mitmel meie wennal
 Tehi liiga, Gesti pinnal.

Nõnda on ka firja põllul
 Edenemist suurel mõnul,
 Seda kõik on prius teinud,
 Mis on jälle õitsma läinud.

Nüüd mõib Wanemuine jälle
 Säada feeli kandle pääle,
 Jumal aitab, Keiser kaitseb.
 Oh! mis rõõmu süda maitseb.

Palju on ka Saksa rahwast,
 Kes jo õige tublist, wahwast
 Eesti rahwa poole hoidwad,
 Nende õitsmist näha püüdwad.

Mõned on ka nende seas,
 Kel on wana meel weel peas. —
 Suurem hulk end ühendawad,
 Eesti rahwa sõbraks saamad.

Iga mees nüüd elab rõõmsast,
 Harib oma põldu wahwast,
 Rasulikud seltsid tõuswad. —
 Eesti rahwas, — üsna auusad.

Nende lapsed igas koolis
 Seiswad jelles jamas toolis —
 Kus on Wene, Saksa rahwast; —
 Õpib Eesti poeg ka wahwast.

Pimedus on mööda läinud,
 Koidu täht ja puna tõusnud,
 Vähe ehk weel mõni aasta, —
 Siis wist näeme pääwa paistma.

Nuu me'e suurel Reisiril olgu,
 Tuhat tänu temal tulgu.
 Kes on teu=orjust feelnud
 Jhu muhtlust vähendamud.

Kõrge Keiser, rõõmustaja,
 Kiidetud kõik üle ilma!
 Surmani sull' truuks jääme,
 Ja sind ikka armastame.

II.

Auusa talumehe lugu.

Hans suri auus talu=mees, —
 Üks ingel taewa auu sees —
 See juhatas siis temale
 Kuld krepiga see taewa tee.

Hans ruttas koidu puna pääl
 See taewa riiki saada seal,
 Ja koputas siis tasaste,
 Et lahti tehtaks temale.

Sääl Peetrus hoidis wärawid
 Et sisse ei saa patusid
 Ja hüidis täie häälega:
 „Kes see on, ja — mis tahad sa?“

„Ma olen maene talu mees
 Kes eland pale higi sees,
 Kes auuſast põldu harinud
 Ja see pääl lootust külwanud.

Ma andsin iga mehele
 Mis kohus oli temale,
 See herra omad maksud sai
 Ja preester ſest, mis põld mul tõi.

Ma armastasin oma naist,
 Sest et ta armsam oli muist,
 Mo lapsed olid wan'uses
 Mul õnneks ſelle ilma sees.

Ka preestri jutlust kuulsin ma,
 See järel elasin tõest ka;
 Ma ſurin, tema mattis mind,
 Nis hingel ſaatis, — palun ſind.”

„Oh! tule, tule, waga mees,
 Wäärt oled olla taewa sees;
 Sest aga on ſuur kahju mul,
 Et aſet pole anda ſull’.

Nüüd armas mees, mis aga muud,
 Siin näed ja taewa lille puud,
 Neist ſöö ja joo, ja oota mind
 Kuni ma tulen, kutsun ſind.”

Kül Hans siis istus tänuga
 Sääl puude alla, rõõmuga,
 Kus tema taewa leiba jõi
 Ja taewa elu wiina jõi.

Hans nägi nõida tulema
 Ja taewa poole ruttama.
 „Tee lahti!“ vaat siis läksivad
 Kõik lahti taewa wärawad.

Hans waatas kohkumisega.
 „Oh! püha Peetrus,“ ütles ta.
 „Mis rõõm ja püha kül see on,
 Mis täna taewas peetakse.“

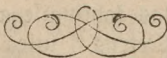
„Eks ja siis näinud,“ ütles ta,
 „Üks nõid, see sai jo õntsaks ta,
 Seepärast on nüüd taewa sees
 Nii väga rõõmus igamees.“

Rakstuhat aastat olen ma
 Pea wärawate hoidija,
 Ja olen mõndagi jo näind,
 Kes taewa uksest sisse läind.

Neist nõidadest on rahu mul,
 Teid talu poegi aga kül;
 Kes sisse lastud nii kui ja, —
 Ei jõua ma neid armata.“

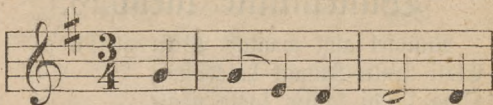
Müid tuli aeg, Hans ise ka
Su kästi lauda istuda!
Ta elab praegu taewa sees,
Kui järel lä'äme, on meil ees.

(Luuletaja on tundmata.)

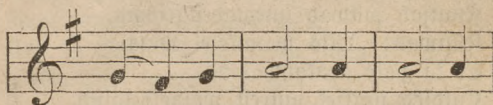

Nuus talu mees.

Selle wiis:

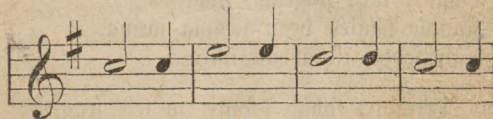
Hans ju = ri au = us

ta = lu mees üks in = gel

tae = wa auu fees fee ju = ha =

tas süis te = ma = le fuld fe = pi =

ga fee tae = wa tee.

Gesti laulujumala Wanemuine kaebdus.

Nüüdsel ajal waatab Wanemuine,
Gesti laulu Jumal haledast,
Oma kauni laulja laste pääle,
Paneb nuttes oma kandle käest.
Kuuljad jääwad imestades seisma, —
Küsiwad: Mis wanakesel wiga,
Et ta pale äraahwatand
Kuldsed juuksed murest walgeks läind.

Sääl ta wastab, waimu rikkal wäel
Küsijate pääle waadates:
Laulu lapsed, mis ma teist nüüd nään,
Kurwastab mind südamest,
Et ma pean murest enne aega
Laste filmist pugema, maa põhja,
Kandle hääled pean seisma jätma
Rahetsedes, isi ärdaft nutma.

Truudus tahab kaduda jo teie seas,
Djalt Gestladel on Saksa mõted peas.
Selts, mis minu nime pääle jäetud,
Geswalt auuast meestest asutud,
Kindla põhja pääle finnitatud,
Suureks mälestuseks — Taara taadil pantud.
Tahetakse nüüd jo maha jätta,

Wanemuine auu finni fatta,
 Cesti nime Sakste wastu wahetada,
 „Baltlaseks“ end Cesti häbiks heita
 Riwa Wanemuine pääle loopi
 Tema alust Tartus maha kaapi.

Palti maast nad uue nime ots'wad,
 Seega Cesti truust ja auu trotswad
 Nagu poleks meie seas mehi,
 Kes on Cestlane, ja Saksa auus ei ehi.
 Saksa pilli järele küll tantšib
 Igamees, kes Wanemuinet wantšib.

Eht küll mõnel juu veel laulab Cesti
 laulu,
 Tema mõttest tunneb Wanemuine walu,

Ei ma taha oma nime jätta;
 Laulu Jumal olen, pean nuttma.
 Nõnda tahab Cestlane kül jaksaks,
 Aga — kops ei wõi jo saada maksaks.
 Kopsu läbi tõmbame kül õhku,
 Maksast saab kaa wähest worsti põhku.
 Siiski pole tarwis riidu tõsta
 Ega oma wihasi nägu Sakste wastu näita.

Rahul elada on kõige parem,
 Wäga hea, kes seda tunneb warem.
 Edasi! ja haridust peab püüdma
 Iga Cestlane, ja tõisele ka hüidma;

Nõudke tarkust — ärge kautage
Siiski, oma auusat Cesti nime.

Taara tammit — Oma jõgi teadmad
Kuidas mõned Cestlased end seadmad,
Kes on kord jo Saksa teener olnud,
On ka jelles mundris ette tulnud,
Põlgab Wanemuine jeltsi ära,
Päälegi teeb wälja suure kära: —

Sääl ei olla Saksa peendust leida
Ungebildet, — kõik see Wanemuine olla,
Üksi talli poisid wõida minna
Köögi tüdrukutega weel sinna,
Kes jo Saksa koolis olla käinud
Wuih! need jo palju peenemad on näinud.

Waata! kuidas põlgab oma sugu
Cestlane, — Oh wäga waene lugu.
Nagu talli-pois ja köögi tüdruk
Poleks mitte Cesti kinnust wõjud.
Nagu need, kes Saksa koolis käinud
Poleks mitte Cesti seijust näinud.

Nõnda õhtab praegu Wanemuine
Silmist jookseb, nagu mere laene,

Oh! et jõuaks rahwas ära tunda
 Elu laewa sõuda ühenduse randa
 Peaks wana mälestustest lugu
 Siis ta oleks õige Eesti fugu.

Lootuses, — weel laulab Wanemuine
 Säädab keeli jälle kandle pääle
 Tõstab filmad Taara tammikule
 Näeb, et koidu puna üsna ele;
 Külap jaamad ütsford nende pead
 Selgeks, kel weel praegu juured wead.

Saksteks on meil päranduseks jäänud,
 Gestlastelle üsna wiisiks jaanud,
 Et nad oua fugu ärapõlgawad
 Oma tõsist seisust ärasalgawad,
 Ennast Saksa sugust nimetawad,
 Kes neid rumaluse üle wälja naerwad.

Nendest näeme praegust meie seda,
 Et neil haridus weel puudub wäga,
 Selle läbi tuleb põlgamine
 Eesti nime ärasalgamine. —
 Siiski wõime ennast rõõmustada,
 Et neid lapsituid on wähe leida.

Mega mööda kasvab hariduse wägi
 Haljendama saab ka Taara mägi,
 Joutkem igaüks, sest mida warem

See on meile jälle palju parem.
 Auitagem Taara mäele jääda
 Vanemuine fuju, — mälestujeks jääda,

Siis saab meie nimi kuuljaks saama,
 Eesti auu saab ikka kuldjeks saama.
 Rinnitagem tõine tõist ja olgem mehed;
 Meie pilkjad saamad kaduma kui lehed.
 Heitkem kofku, ühendagem ennast,
 Jäägem truuks, wapraks, — nii kui wa-
 nast.

Ambroosius.

Ambroosius, üks ladna mees
See Tõrma jaama kõrtsimees,
Ta tegi kena jõulu puu,
Mis küdab palju rahwa juu.

Sääl sõitis kofku isandid
Neil kõigil polnud emandid,
Kõig' hopostel olid kellad' pääl,
Nii sõitsid uhkest kofku sääl.

Siis mina nukk pugesin
End kehaks halwaks lugesin,
Mo seltsis oli ka üks Juut,
See oli Muusik! — ladna Gut.

Juut andis lahkest ta'l' kätt,
Ta mõistis Saksa keelt kui wett
Kül oli kurblik minu meel,
Mul puudus kallis saksa keel!

Kui Jõulu=puu sai ehitud,
Sai mind ka ligi kutsutud.
Puu küljes õunad kompwekid,
Sääl ümber istid handwärfid.

Mo jüda oli külm kui raud
 Kui vaat'sin, — walmis söögi laud,
 Ma poleks jenna kõlbanud; —
 Ei isandat mind põlganud.

Niisama firsi, rummi klaas
 Käis ikka tihti minu käes,
 Sääl kõrtsi isand hüidis: Joo!
 Kui lõpeb, eks ma jälle too.

Ambroosius, ta emand ka
 On head, et ma wõin rääkida,
 Mil wiisil ma neid kiidaksin
 Ja oma aega wiidaksin.

Ei põlgatud mind kroonu meest,
 Kes olin antud walla eest.
 Kolm päewa söötfid, jootfid mind
 Ei kopikat, ei maksnud, — hind'

Sai tõisel pühal meie wõit
 Siis oli meil üks mõistlik sõit,
 Raks hobust perastiku ees.
 Ambrosius on ladna mees.

Kui tõiste isandate seas
 Mul oli pisut napsi peas,
 Siis wõtsin laulu kirjuta,
 Ja soowiks, trükki panna ka.

(Luuletaja on tundmata.)

Wiin.

Tema enese fiitus.

Hurah! Hurah! Hurah!

Ma olen peenikene mees
Ja istun kena klasi sees,
Ma kannan brilli nina pääl
Ja uhke on mo nagu sääl.

Kes armsaste mul annab suud
Neil tõutan veel palju muud,
Teen rõõmsaks, rikkaks seda meest,
Et ta on nagu kala wees.

Ei karda külma kunagi
Ma seisjan jula alati,
Kes sisse joob, see warsti näeb,
Et wõit on mul, — ta maha jäeb.

Ei kõhu sees ei seisa ma,
Waid tõttan pähe rutuga.
Et mees, kes minu sõber on —
Ta'l warsti pori kraawis õn.

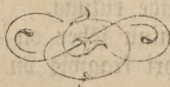
Mind pruugitakse alati,
Ei jäeta maha kusagi,
Kas olgu pulmad, ristmine,
Sääl seisab wiin, kui wennake.

Ma olen mees, kes riidu a'ab
 Ka warsti jälle lepitab.
 Kus mina seisjan laua pääl,
 Sääl junnib mittu nalja weel.

Kõik pahad asjad ilma pääl
 Ma soowin ikka siin ja sääl,
 Kus waras, petja, riidleja,
 Sääl mina oma abiga.

Di wennike, kes seda näeks,
 Mis mina siin maailmas teeks
 Kui kõik mo jüngrid olesid
 Mo järel rõõmsast tuleksid.

Siis mängiks mina nende ees
 Kui juhataja, — klaasi sees.
 Kui hufas kõik, siis õistaksin:
 Waat! mis mõib ära teha wiin.

Need raamatud mis S. Mäseppa
fuluga on trüffitud, ja alati tema
juures saada:

Ilmalik.

Õnne-andja linnuke.

Hind 15 Kopikat.

Waimulik.

Igapääwanne wiiruki altar.

Hind 20 Kopikad.

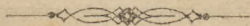
Trüfis on, ja saab wälja tu-
lema:

1. Nadami langemise raamat.

2.

Isamaa laulik.

Teine jagu.

Hind 7 Kop.

Köid. 16, II. 1928.

